

Történelem 6. NT-11675/1 Tanmenet

Készítette: Kőrös Andor alapján

Barna József

Bevezetés

Horváth Péter és Hámori Péter hatodikos történelemtankönyve az *Olvasmányos történelem* sorozat második kötete, amely teljes mértékben megfelel a kerettantervnek és összhangban áll a Nemzeti alaptantervvel. A tankönyv hat fejezetben, összesen negyvenkét leckében tárgyalja a magyar és egyetemes történelem eseményeit: a magyart 1308-tól 1849-ig; az egyetemeset pedig Amerika felfedezésétől a XIX. század közepéig.

A tankönyv *A forradalmak és a polgárosodás Európában és Magyarországon* című kerettantervi témát a könnyebb taníthatóság érdekében három fejezetben tárgyalja (egy egyetemes és két magyar történeti fejezet). Jelen tananyagbeosztásunk természetesen igazodik ehhez.

A megtanulandó *tananyag viszonylag kevés*, a tankönyv felét színes olvasmányok teszik ki. A leckékben a szerzői szöveg (a „tanulnivaló”) rövid, ezzel együtt érdekes, és maximálisan figyelembe veszi az életkori sajátosságokat. A tankönyv jól tanítható és jól tanulható, és gazdag pedagógiai eszköztárral ösztönzi a képességfejlesztést. A képeknek nem illusztratív, hanem pedagógiai funkciójuk van. Ezt erősítik a képekhez tartozó feladatok is. A tanulók érdeklődésének felkeltésére alkalmasak lehetnek a gyerekek számára jól ismert filmek képkockái vagy a múltat rekonstruáló rajzok. A korosztály sajátosságaiból következően különösen vonzóak az internetes kutatásra buzdító feladatok. A tankönyvet kislexikon és időrendi táblázat egészíti ki.

A tanórákon jól használható képességfejlesztésre és gyakorlásra a tankönyvhöz tartozó **munkafüzet**, amelynek címe: **Történelem munkafüzet 6. Játékos feladatok Horváth Péter és Hámori Péter tankönyvéhez** (raktári szám: NT-11675/M). Az órán elvégzésre ajánlott *munkafüzeti feladatokat* is feltüntetjük a tanmenetben.

Az ismeretek ellenőrzésére ajánljuk Csepela Jánosné **Történelem 6. Témazáró feladatlap** (raktári szám: NT-11675/F) című feladatgyűjtemény használatát.

Tananyagbeosztásunk alapelvei: Heti kétórás tantárgyhoz igazodva tananyagbeosztásunk 72 tanórára készült. Tananyagbeosztásunk feszes, ami azzal oldható, hogy az olvasmányok feldolgozására szánt órákat a tanár másra is fordíthatja.

A tanmenetjavaslat oszlopai tartalmazzák a tankönyvi leckék tanóránkénti elosztását (látható, hogy melyik tankönyvi lecke feldolgozására terveztünk két tanórát).

A Célok, feladatok csak az adott tanóra leginkább hangsúlyos céljait tartalmazzák. Az **Ismeretanyag** oszlopban a szerző által fontosnak tartott új lexikai anyagot soroljuk fel. Ide kerültek a kerettanterv értelmező és tartalmi kulcsfogalmai is. A Nat és a kerettanterv nagy hangsúlyt helyez a tananyag *tevékenységközpontú* feldolgozására, a *tanulói kompetenciák* fejlesztésére. A kerettanterv a történelem megismeréséhez az alábbi *fejlesztési területeket* emeli ki:

1. **Ismeretszerzés és tanulás**
2. **Kritikai gondolkodás**
3. **Kommunikáció**
4. **Tájékozódás időben és térben**

A fejlesztési feladatok megvalósulására témakörönként *a kerettanterv tartalmaz konkrét példákat*, ezért azokat nem ismételjük meg. Tapasztalatunk szerint történelemórákon a képességfejlesztés, a tanulói tevékenységek a leckék képeihez, ábráihoz, térképeihez és olvasmányaihoz (a leckénként sorszámozással jelölt ún. „kis színesekhez”) kötődnek. Ezért a **Fejlesztési terület** oszlopban jelezzük, hogy ezek *leginkább* melyik képesség fejlesztéséhez használhatóak. (Természetesen egy kép vagy olvasmány több fejlesztési területhez kapcsolódhat, mi a legtipikusabbat emeljük ki. Az is nyilvánvaló, hogy a tanár választhat, a tanmenetben feltüntetett képek, térképek, ábrák és olvasmányok közül melyeket dolgozzák fel a tanórán.) A képekhez, ábrákhoz, térképekhez, olvasmányokhoz kérdéseket, feladatokat a

tanmenetben nem közlünk, mert azok a tankönyvben megtalálhatók. Néhány esetben utalunk a leckék főszövegéhez tartozó vagy a leckék végén található kérdésekre, feladatokra is. Ugyancsak a Fejlesztési terület oszlopban tüntetjük fel a *tantárgyi koncentráció* lehetőségeit.

A „rugalmas” tanmenetről

Nem állítható, hogy az új kerettanterv szerint készült hatodikos történelemtankönyv anyagát nem lehet elvégezni heti két tanórán. A korábbi tantervhez képes azonban 6. évfolyamon is jelentősen megnövekedett a megtárgyalandó időszak: az egyetemes történelmet 1492-től a XIX. század közepéig, a magyar történelmet 1301-től 1849-ig tárgyaljuk. Több pedagógus szerint ez olyan fesztített haladási tempót kíván, amely mellett a történelem megszerettetésére és a képességfejlesztésre nem marad elegendő idő. A probléma kezelésében nyújthat segítséget az Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet (OFI) által készített alternatív tanmenet. A „rugalmas” tanmenet arra tesz javaslatot, hogy csökkentett tananyagbázison legyenek teljesíthetők a kerettanterv képzési és fejlesztési céljai. Ezt több módon érjük el:

1. Javaslatunk szerint egyes leckék feldolgozásánál az *új ismeretek helyett a képességek* fejlesztésére helyezzük a hangsúlyt. A *képességfejlesztő órákon* nem az a cél, hogy a tankönyvi leckében szereplő események, fogalmak, nevek, évszámok és topográfiai adatok tartósan megjegyzendő ismeretté váljanak. Ehelyett a tanulók ismeretszerzési és kommunikációs képességeit gyakoroltatjuk a tankönyvi szövegek, térképek, képek tanórai feldolgozásával. A képességfejlesztő órákon a tanár a megszokottnál is *bátrabban élhet a differenciálás lehetőségével*, mivel nem kell, hogy mindenki minden eseményt vagy résztémát megismerjen. A lényeg, hogy minden tanuló olyan feladatokat végezzen, amelyek számára a leghasznosabbak a történelemtanuláshoz szükséges képességek fejlesztése szempontjából. (A differenciálás miatt a tanmenet „Fejlesztési terület” oszlopában meghagytuk a normál tantervben feltüntetett tankönyvi képeket, ábrákat, térképeket, olvasmányokat, hogy a tanár választhasson ezekből. Az órán elvégzésre ajánlott munkafüzeti feladatok számát viszont sok esetben csökkentettük.)

2. A leckék bizonyos témáit (alfejezeteit) *olvasmánynak* minősítjük. A tanár eldöntheti, hogy feldolgozza-e ezeket, s ha igen, milyen mélységben.

3. Csökkentjük a lexikai anyag mennyiségét. A rugalmas tanmenet Ismeretanyag oszlopában jóformán csak a kerettantervben előírt fogalmak, nevek, évszámok és topográfiai adatok szerepelnek.

A rugalmas tanmenet mellett természetesen *továbbra is rendelkezésre áll a* tankönyv hagyományos feldolgozásához készült „normál” tanmenet. Így reményeink szerint a pedagógusok a tankönyv feldolgozása során jobban alkalmazkodhatnak tanulócsoporthaik sajátosságaihoz és igényeihez. A sárga színnel kiemelt órák a plusz 10% szabadon felhasználható órakeret terhére kerültek a tanmenetbe.

A tanmenetjavaslatban használt rövidítések, piktogramok:

F: a leckében kialakításra kerülő új fogalmak

N: a leckében szereplő fontosabb személyek

É: évszámok

T: topográfia

ÉK: értelmező kulcsfogalmak

TK: tartalmi kulcsfogalmak

A kerettantervi követelményekben *nem szereplő* fogalmakat, neveket, évszámokat és helyszíneket *dőlt betűvel* jelöltük.

Fejlesztési terület:

 képességfejlesztés képek, ábrák felhasználásával

 képességfejlesztés térkép felhasználásával (tankönyvi térkép vagy a történelmi atlasz térképe)

O: képességfejlesztés forrásszöveg, olvasmány felhasználásával, az olvasottak értékelése

Mf: a munkafüzet adott számú leckéjéből az órán megoldásra javasolt feladat

Témák	Teljes óraszám
I. A virágzó középkor Magyarországon	13
II. A világ és Európa a kora újkorban	17
III. Magyarország a kora újkorban	15
IV. A forradalmak és a polgárosodás kora Európában	10
V. A polgárosodás kora Magyarországon	16
VI. Év végi rendezés	1
összesen:	72

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
I. A virágzó középkor Magyarországon					
1.	Év eleji ismételés	A magyarság történetének áttekintése a kezdetektől az Árpád-kor végéig, a tankönyv kérdései, feladatai vagy a munkafüzet alapján. Ügyeljünk arra, hogy a tanulók térképes és kronológiai feladatokat is kapjanak.	Mf: év eleji ismételés (4–6. o.) 3., 6.		
2.	1. I. Károly országa	Mutassuk be a királyi hatalom megerősödésének folyamatát. Nézzük meg, mely rétegekre támaszkodva tudta legyőzni I. Károly a kiskirályokat. Utaljunk arra, hogy a gazdaságpolitika fő célja a királyi jövedelmek növelése volt. Érzékeltsük, hogy az ország gazdasági és politikai stabilitásának megteremtése szorosan összefüggő feladat. értékeljük I. Károly külpolitikáját. <i>Olvasmány</i> „A kiskirályok legyőzése” című lekerész, kivéve az első bekezdést.	Ismeretterjesztés és tanulás ☒: A Szent Korona megtalálása; A magyar Szent Korona; A pénzverés O: 1–5. Kritikai gondolkodás ☒: Visegrád vára a fellegrárral Kommunikáció ☒: Bányász címerek; A bányászat korabeli ábrázolása Tájékozódás időben is térben ☒: Károly aranyforintja 🌐: Történelmi atlasz – Közép-Európa a XIV. században Mf: 1., 4–5.	F: nemes, aranyforint, <i>kiskirály, bandérium, kapuadó, Képes Krónika</i> N: I. Károly É: 1308, 1335 T: Visegrád, Bécs ÉK: változás és folyamatosság, történelmi forrás TK: társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, város, gazdaság, kereskedelem, adó, politika, királyság	
3.	2. I. (Nagy) Lajos	Vizsgáljuk meg, mely irányokban háborúzott I. (Nagy) Lajos, s milyen céljai voltak. A tanulók	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Nagy Lajos a Képes krónikában; Kereskedőhajó az	F: ősiség és kilenced törvénye, <i>úriszék</i> N: I. (Nagy) Lajos,	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
	Nagy Lajos hadjáratai	értsék meg hogy milyen problémákat oldott meg a kilencedtörvény és az ősiség, és mi e két törvény lényege. Értékeljük Lajos uralkodását. <i>Olvasmány</i> A „Nagy Lajos jelentősége” című leckerész Nagy Lajos hadjáratai. A pestis Magyarországon. Forrásfeldolgozás.	Adrián; A diósgyőri vár; Aranyozott ezüst házi oltár O: 1–3., 5–6., 9. Kritikai gondolkodás O: 4., 8. A lecke végi 2. és 6. kérdés. Kommunikáció ☒: Sárkányölő Szent György szobra Tájékozódás időben és térben 🌐: Lajos király országai; Történelmi atlasz – Közép-Európa a XIV. században O: 7. Koncentráció: irodalom Mf: 1., 3. Tájékozódás térben és időben. Az események elhelyezése Itáliában. Ok-okozati összefüggések feltárása. Miért jelent meg Magyarországon a pestis, milyen társadalmi következményei lettek?	É: 1351 T: Nápoly, Lengyelország, Pécs ÉK: változás és folyamatosság, történelmi forrás TK: társadalmi csoport, politika, állam, törvény, kultúra Itália, lovagkirály, 1351-es törvények, pestis	
4.	Kecskemét mint mezőváros	Helytörténet megismerése Kecskemét a középkorban. A település fejlődése, mezővárosi	Kommunikáció A megszerzett ismeretek	mezőváros	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		rang adományozása Kecskemétnek 1368-ban. Forrásfeldolgozás, csoportmunka.	megosztása másokkal. Tájékozódás térben és időben Kecskemét helye és jelentősége Nagy Lajos idején. Ismeretszerzés és tanulás Csoportmunkán keresztül információk feldolgozása Kritikai gondolkodás	Kecskemét	
5.	3. Zsigmond, a császár és király	A belpolitikában érzékeltesük, hogyan változott a királyi hatalom helyzete a bárók megerősödésével. Emeljük ki, hogy Zsigmond, akit uralkodása első éveiben még fogságba vetettek a bárók, képes volt megerősíteni hatalmát. A külpolitikában lényeges a török fenyegető közelsége. Tudatosítsuk, hogy Zsigmond német-római császárként Európa legbefolyásosabb uralkodója volt. Térjünk ki a társadalmi változásokra, elsősorban a városfejlődésre, amelyet a király igyekezett segíteni. <i>Olvasmány</i> „A zsinat” és a „Parasztfelkelés Erdélyben” című leckerészek.	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Zsigmond arcképe; A középkori mértékegységek eredete; A tatái vár; Szobortöredék a budai várból O: 2., 4–7. Kritikai gondolkodás ☒: Falusi lakóház O: 3. Tájékozódás időben és térben 📍: A Török Birodalom és Magyarország O: 1. Mf: 1., 2., 5.	F: végvár, <i>szabad királyi város, mezőváros, székhelyek, szászok, cigányok (romák)</i> N: Luxemburgi Zsigmond, <i>Husz János</i> T: <i>Oszmán (Török) Birodalom</i>	
6.	4. Egy középkori magyar város: Buda	<i>Képességfejlesztő óra</i> A lecke alkalmat nyújt arra, hogy	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Mária Magdolna-templom;	F: <i>céh, szabad királyi város</i>	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		felidézzük, gyakoroljuk és bővítjük a középkori városról, a céhekről és a kereskedelemről 5. évfolyamon tanultakat. Vegyük sorra Buda várostelepítő tényezőit. Nézzük meg, kikből állt a városvezetés, mely nemzetiségek lakták a várost, milyenek voltak az épületei, s mi látható ma a középkori Budából. A nem budapesti iskolák a saját településük múltjáról is gyűjthetnek adatokat.	Buda középkori látképe O: 1–4. Tájékozódás időben és térben ☒: Egy budai utca mai fényképe és középkori rekonstrukciós képe azonos nézőpontból. 🌐: Buda és a kereskedelmi utak Mf: 1–4.	T: Buda ÉK: változás és folyamatosság TK: társadalom, életmód, város, gazdaság, kereskedelem, piac, kultúra	
7.	5. Hunyadi János, a törökverő	Idézzük fel az Oszmán Birodalomról az elmúlt évben tanultakat. Hangsúlyozzuk, hogy a Zsigmond halála utáni belső harcok idején érte el a török Magyarország déli határát. Emeljük ki, hogy Magyarország nagy szerepet vállalt a török balkáni feltartóztatásában. Több oldalról mutassuk be Hunyadi nagyságát (politikus, hadvezér). A térkép segítségével határozzuk meg Nándorfehérvár stratégiai jelentőségét. Nándorfehérvár ostromát csoportmunkában is feldolgozhatjuk (3 csoport). <i>Olvasmány</i> „A Hunyadi-család” című	Ismeretszerzés és tanulás ☒: A Hunyadiak címere; Vajdahunyd vára; Dunai naszád O: 1., 3–8. Kritikai gondolkodás ☒: Hunyadi János kormányzó által adományozott nemesi címer; Kapisztrán harcba hívja a népet a törökök ellen O: 2. Kommunikáció ☒: Dugovics Titusz hőstette Tájékozódás időben és térben 🌐: A Hunyadi-birtokok; A nándorfehérvári csata térképvázlaton; Történelmi atlasz – a Magyar Királyság a Hunyadiak korában	F: kormányzó, szultán, <i>keresztések</i> N: Hunyadi János, <i>Dugovics Titusz</i> É: 1456, 1444 T: Nándorfehérvár, <i>Várna, Konstantinápoly</i> ÉK: történelmi forrás TK: politika, állam, királyság, vallás	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		leckerész.	O: 5. Mf: 1., 4., 6.		
8.	6. Hunyadi Mátyás	Mutassuk be, miért Mátyás uralkodása volt a Magyar Királyság fénykora. Mélyítsük el az erős központi hatalom megteremtésének gazdasági és politikai alapjairól tanultakat. Ismertessük Mátyás háborúit és e háborúk céljait (támadó és védekező háborúk). Miért jelent meg a reneszánsz kultúra Mátyás udvarában? <i>Olvasmány</i> A „Mátyás, az igazságos” című leckerész.	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Vitéz János sírköve; Páncélos katona a fekete seregből; Mátyás és Beatrix; Díszes lap egy Corvinából és Beatrix zsoltároskönyve; Az oroszlános kút a visegrádi palotából O: 1., 2., 4–9., 11. Kritikai gondolkodás ☒: Díszes pajzs; A Herkules-kút O: 3., 10. A lecke végi 3. és 5. kérdés. Kommunikáció ☒: Mátyás a trónon Tájékozódás időben és térben 📍: Történelmi atlasz – A Magyar Királyság a Hunyadiak korában Mf: 1–4.	F: nádor, végvár, <i>fekete sereg, füstadó, rendkívüli hadiadó, reneszánsz, corvina</i> N: Hunyadi Mátyás, <i>Vitéz János, Kinizsi Pál</i> É: 1458–1490 T: Buda, Bécs, Visegrád ÉT: változás és folyamatosság, történelmi forrás, értelmezés TK: gazdaság, adó, politika, állam, törvény, királyság	
9.	Mátyás király asztalánál (Olvasmány)	<i>Képességfejlesztő óra</i> Az olvasmány feldolgozása – a királyi udvar előkelőségének bemutatásán túl – lehetőséget ad arra, hogy a korabeli ételeket, ínyencségeket megismerjük. Ismerkedés a Hunyadi-	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Mátyás lakomája; korabeli aranyozott ezüstkancalok Küldő koncentráció. Irodalom	N: Bonfini, Beatrix TK: életmód	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
	Szövegek a Hunyadi-mondakörből	mondakörrel. Mennyiben felelnek meg a valóságnak a Mátyásról kialakult képek? Miért alakultak ki az "igazságos király" elképzelések, ha Mátyás alakja a valóságban nem teljesen olyan volt, mint a későbbi idealizált uralkodó képe?	óra. A Hunyadi-mondakör Ok-okozati összefüggések feltárása Olvasási készség fejlesztése		
10.	7. A királyi hatalom meggyengülése	Lássák a tanulók a királyi hatalom meggyengülésének okait, ismerjék fel az erre utaló tényeket. Kövessük nyomon, hogyan vált a keresztes háború parasztfelkeléssé. Nézzük meg, milyen hátrányokat jelentettek a jobbágyság számára a Dózsa-féle felkelés leverését követően hozott törvények. Emeljük ki a Hármaskönyv jelentőségét a magyar jogfejlődésben.	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Egyházi kincsek...; Dózsa György kivégzése O: 2–6. Kritikai gondolkodás ☒: Főúri vadászat; Paraszti fegyverek; A Hármaskönyv címlapja O: 1., 7. A lecke végi 2. kérdés. Kommunikáció ☒: Bakócz Tamás kápolnája Esztergomban Mf: 2–4.	F: <i>jobbágyság, keresztes hadjárat, röghöz kötés</i> N: <i>II. Ulászló, Bakócz Tamás, Dózsa György</i> É: 1514 T: <i>Temesvár</i> ÉK: változás és folyamatosság, történelmi forrás, értelmezés TK: társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, politika, törvény	
11.	8. A középkori Magyarország bukása	Elemezzük, miért vált védtelenné az ország (gyenge királyi hatalom, belső ellentétek, a külső segítség hiánya, Nándorfehérvár eleste). Gyűjtjük össze a magyar hadvezetés hibás stratégiai lépéseit a mohácsi csata előtt (pl. a védekezésben nem használták	Ismeretszerzés és tanulás O: 1–7. Kritikai gondolkodás ☒: II. Lajos portréja; Tüzérségi szertár; A mohácsi csata török és német ábrázolása; I. Szulejmán átadja a keleti országrészt János Zsigmondnak	F: végvár, hódoltság N: I. (Nagy) Szulejmán, II. Lajos, Tomori Pál, Szapohyai János, János Zsigmond, Habsburg Ferdinánd É: 1526, 1541 T: Nándorfehérvár, Mohács, Buda, Pozsony	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		ki déli nagy folyókat). Kövessük a mohácsi csata menetét. Vizsgáljuk meg, miért lett a mohácsi vereség hosszú távú hatása az ország három részre szakadása. <i>Olvasmány</i> „A magára hagyott ország” című leckerész	Tájékozódás időben és térben : A mohácsi csata vázlata O: 5., 6. Mf: 2., 7., 9.,10.	ÉK: változás és folyamatosság TK: adó, politika, állam, királyság	
12.	Összefoglaló, rendszerező óra	A fejezet anyagának áttekintése a tankönyvi kérdések vagy a munkafüzet feladatai alapján. Tudatosuljon a tanulóknak, hogy a királyok, uralkodók nevét a kor kihívásaira adott válaszaik (azok eredményessége) alapján őrzi meg a történelmi emlékezet. Értsék meg, hogy egy ország – így például Magyarország – bel- és külpolitikai helyzetét nem a „jó király” – „rossz király” alternatíva határozza meg, hanem elsősorban a nemzetközi helyzet, illetve a belpolitikai kihívásokra adott megfelelő intézkedések. A Mátyást követő ötven évben az Oszmán Birodalom megerősödése, küzdelme a Habsburg Birodalommal olyan helyzetet teremtett, amelyben lehetetlen volt megőrizni az országot	Közös megbeszélés. Mf: 2., 4–6.		

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		egységét. Ismerjék meg a tanulók a kor embereinek életmódját, jellegzetes lakóhelyeit.			
13.	Ellenőrző, számonkérő óra	Az óra funkciója: visszajelzés a tanárnak és a tanulónak.	Témazáró feladatlap: I./A, I./B, kivéve a „súlyemelő” feladatok.		
II. A világ és Európa a kora újkorban					
14.	Ismétlés	Az 5. évfolyamon tanult egyetemes történelem áttekintése, a tankönyv kérdései, feladatai vagy a munkafüzet alapján. Az ismétlésnél követhetjük a 5. évfolyam végi rendszerező áttekintés logikáját is. Ügyeljünk arra, hogy a tanulók térképes és kronológiai feladatokat is kapjanak.	Mf: Ismétlés (29–32. o.) 1., 2., 6–7., 11–13.		
15.	9. Az Európán kívüli világ	Képességfejlesztő óra Az óra célja a nagy földrajzi felfedezések című téma előkészítése. Tekintsük át az Európától távol eső tájak gazdaságának és kultúrájának jellegzetességeit az európaiak megjelenése előtt. Gyűjtsük össze e kultúrák jellegzetes termékeit és emeljük ki a	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Az Ázsiával való kereskedelem árucikkei; Királynőt ábrázoló afrikai bronzöntvény; Véres emberáldozat; A csomóírás (kipu); Azték piramis O: 3–5. 7., 11., 12.	T: India, Kína, Közép- és Dél-Amerika ÉK: változás és folyamatosság, jelentőség, történelmi forrás TK: társadalom, gazdaság, kereskedelem, birodalom, vallás	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		kereskedelem szerepét.	Kritikai gondolkodás ☒: A dzsunka; Mandarin; A Tiltott város Kínában; Azték harcost ábrázoló szobor O: 1., 6., 10. A lecke végi 4. kérdés. Tájékozódás időben és térben 🌐: Hol járunk? (A Távol-Kelet); Hol járunk? (Közép- és Dél-Amerika); Történelmi atlasz – a nagy földrajzi felfedezések és a gyarmatosítás O: 2., 8., 9. Koncentráció: természetismeret Mf: 1., 5.		
16.	10. Fölfedezők és hódítók	Tekintsük át a nagy földrajzi felfedezések okait, társadalmi, technikai és politikai feltételeit. Ismerjük meg – a történelmi atlaszt is használva – a főbb felfedező utakat. Nézzük meg milyen következményei lettek az Európai és a „fölfedezett” kultúrák találkozásának. Tudatosítsuk a felfedezés és a hódítás közti különbséget.	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Karavella O: 1–3., 5., 6. Kritikai gondolkodás ☒: A hajó fejlődése O: 4. Tájékozódás időben és térben 🌐: Történelmi atlasz – a nagy földrajzi felfedezések és a gyarmatosítás Mf: 1–5.	F: felfedező, <i>Újvilág, indián,</i> N: Kolumbusz Kristóf, <i>Vasco da Gama, Magellán</i> É: 1492 (Amerika fölfedezése) T: Amerika ÉK: ok és következmény TK: kereskedelem, politika	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
17.	11. A fölfedezések hatása	Elemezzük a fölfedezések politikai következményeit (területi viták) és hatását Amerikára, illetve Európára. Mutassuk be, hogy a fölfedezések igazi nyertesei azok az országok (népek), amelyek képesek voltak a termelés átalakításával (tőkés vállalkozások) válaszolni erre a kihívásra. Tekintsük át, milyen társadalmi következményekkel járt a gazdasági szerkezet változása.	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Az Újvilágból származó növények; Pulyka; Fekete rabszolgák szállítása; Az Arnolfini házaspár (Jan van Eyck) O: 2., 3., 6–7. Kritikai gondolkodás ☒: Textilfestés; Német kereskedő (Hans Holbein) O: 8. A lecke végi 6. és 7. kérdés. Tájékozódás időben és térben 🌐: A világkereskedelmi utak 1500 előtt és után O: 1., 4., 5. Koncentráció: természetismeret Mf: 5., 7.	F: újkor, gyarmat, manufaktúra, <i>világkereskedelem, bank</i> T: Amerika, <i>Spanyolország</i> É: 1492 (<i>az újkor kezdete</i>) ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, jelentőség TK: kereskedelem, gazdaság, piac, gyarmatosítás	
18-19.	12. Reformáció és katolikus megújulás	Tisztázzuk, hogy a reformáció a hitelét veszített katolikus egyház átalakítására való törekvésnek indult, amely új vallási irányzatok (és egyházak) kialakulásához vezetett. Tekintsük át, miben jelentettek változást a katolicizmushoz képest Luther és Kálvin tanításai, és mennyiben volt új a protestáns egyházszervezet. Miért terjedt	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Kálvin János; Protestáns istentisztelet; A Szent Bertalan-éj ábrázolása; Angyal a kolozsvári Szent Mihály-templomból O: 1–8., 10–11. Kritikai gondolkodás ☒: Luther héber nyelvű Bibliával; A Luther által lefordított Biblia;	F: reformáció, protestáns, jezsuita, katolikus megújulás, <i>búcsúcédula, evangélikus, református, ellenreformáció, barokk</i> N: Luther, Kálvin É: 1517 T: <i>Német-római Császárság, a protestantizmus terjedése</i> ÉK: változás és folyamatosság, történelmi	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		gyorsan a reformáció? Mutassuk be katolikus egyház választát a reformációra (megújulás és ellenreformáció). Miért volt eredményes a jezsuita rend? Vegyük számba a reformáció és a katolikus megújulás politikai (vallásháborúk) és kulturális (iskolák, könyvnyomtatás, barokk) hatásait.	Loyolai Szent Ignác; O: 9. Kommunikáció ☒: Szent Teréz látomása (Bernini) Tájékozódás időben és térben 🌐: A protestáns vallások terjedése Európában; Történelmi atlasz – Európa vallási képe a XVI. és a XVII. században. Mf: 1., 4–7., a kereszténység családfája	forrás, ok és következmény, jelentőség TK: társadalom, politika, életmód, vallás, vallásüldözés, kultúra	
20.	A boszorkányok. Középkor végi hiedelmek	Olvasmány feldolgozása. A tankönyvben szereplő olvasmány egész órás feldolgozása rövid, ellenben nagyon sok kiegészítő anyag található olvasókönyvekben, az interneten stb. Pl. a Rubicon c. történelmi folyóirat 2012/1-es számában. A magyarországi boszorkányperekről (Szeged) találunk a tankönyv 109. oldalán egy kis olvasmányt, ennek feldolgozását előre hozhatjuk.	Olvasási készség fejlesztése Ok-okozati összefüggések Tájékozódás térben és időben		
21.	13. Küzdelem a tengerekért	Mutassuk be, az angol–spanyol vetélkedést a tengerek feletti uralomért és a gyarmatokért. Milyen módszerekkel harcolt Anglia? Nézzük meg, hogyan	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Az angolok legnagyobb hajója, a Mary Rose O: 2., 4–6.	F: gyarmat, protestáns, <i>anglikán</i> N: VIII. Henrik, I. Erzsébet É: 1588	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		vált protestáns országgá Anglia, s milyen bel- és külpolitikai következményekkel járt ez. Hasonlítsuk össze az anglikán egyházat a már megismert protestáns felekezetekkel. Magyarázzuk meg, miért tudták legyőzni az angolok a spanyolokat. <i>Olvasmány</i> A „Spanyolország ellenségei” és a „Kalózok és királyi kalózok” című leckerészek.	Kritikai gondolkodás ☒: Az Escorial; A legyőzhetetlen Armada; VIII. Henrik és udvara Kommunikáció O: 3. A lecke végi 5. feladat. Tájékozódás időben és térben 🌐: Hol járunk?; Történelmi atlasz – a nagy földrajzi felfedezések és a gyarmatosítás O: 1. Mf: 3–5., 7.	T: <i>Spanyolország, Anglia</i> ÉK: ok és következmény, jelentőség TK: felemelkedés, lesüllyedés, gyarmatosítás, vallás	
22.	Élet a hajókon (Olvasmány)	<i>Képességfejlesztő óra</i> A rendkívül izgalmas témát feldolgozó olvasmány megbeszélése kitölthet egy egész órát. A tanulók ismerjék meg a hajók legénységének kemény életét, a tengeri csaták menetét és a korabeli gyógyítást.	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Búvárruha hajók javításához; A kilencfarkú macska; Hajóépítés Kommunikáció ☒: A lepantói ütközet ábrázolása Mf: az első „baglyos” feladat (42. o.)		
23.	14. „Vasbordájúak” serege. Forradalom Angliában	Mutassuk be a polgárosuló angol társadalmat. A tanulók értsék meg a forradalom és a polgárháború fogalmát, az angol parlament helyzetét, szerepét. Tisztázzuk az államformák (királyi egyeduralkodó – köztársaság – alkotmányos	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Hagyományőrzők eljátsszák a polgárháború egyik csatáját O: 1–4. Kritikai gondolkodás ☒: I. Károly portréja; Cromwell portréja	F: <i>parlament, vasbordájúak</i> N: Cromwell, I. Károly É: 1640, 1689 T: London ÉK: változás és folyamatosság, történelmi forrás, jelentőség	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		királyság) változását, lényegét, a tanulók életkori sajátosságainak figyelembe vételével. Cromwell hatalomgyakorlására az „egyeduralom” helyett használjuk a „diktatúra” fogalmat. Az alkotmányos királyság jellemzésekor hangsúlyozzuk a törvényhozó és a végrehajtó hatalom elkülönülését. Nézzük meg, milyen politikai szerepe van a királynak az alkotmányos királyságban.	O: 5. (forráselemzés) Kommunikáció ☒: I. Károly kivégzése Tájékozódás időben és térben 🌐: Hol járunk?; Történelmi atlasz – Európa a XVII. században Mf: 1., 4., 6.	TK: társadalom, államszervezet, forradalom, köztársaság, egyeduralom (diktatúra), alkotmányos királyság	
24.	15. Fényes uralkodói udvarok (XIV. Lajos Franciaországa)	Mutassuk be, hogyan építette ki hatalmát XIV. Lajos, és hogyan próbálta növelni a királyi bevételeket. Hogyan viszonyult országa nemességéhez, miért építtetett új uralkodói székhelyet (Versailles) magának. Ismertessük külpolitikáját.	Ismeretszerzés és tanulás ☒: A versailles-i királyi kastély és tükörterme; XIV. Lajos találkozója a spanyol uralkodóval O: 2–5. Kritikai gondolkodás ☒: XIV. Lajos két ábrázolása; Korabeli francia egyenruha és muskéta O: 1. Tájékozódás időben és térben Hol járunk?; Történelmi atlasz – Európa a XVII. században Mf: 1–5.	F: gyarmat N: XIV. Lajos T: Versailles ÉK: változás és folyamatosság, történelmi forrás, jelentőség TK: életmód, gazdaság, adó, gyarmatosítás, államszervezet, egyeduralom, birodalom	
25.	15. Fényes uralkodói udvarok (Nagy	<i>Képességfejlesztő óra</i> Mutassuk be, hogyan törekedett	Ismeretszerzés és tanulás	N: I. (Nagy) Péter	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
	Péter Oroszországa)	Oroszország fejlesztésére (modernizálására) I. (Nagy) Péter cár. Hogyan viszonyult a nemességhez, miért építtetett új fővárost (Szentpétervár)? Ismertessük külpolitikai törekvéseit.	O: 7–9., 11., 12. Kritikai gondolkodás ☒: Moszkva híres épületei: a Kreml és a székesegyház; Két portré Nagy Péterről: a fiatal uralkodó és a hajóács; Nagy Péter és XV. Lajos O: 10. (forrásértés) Kommunikáció ☒: Nagy Péter megszemléli Szentpétervár építését Tájékozódás időben és térben Történelmi atlasz – Oroszország területi növekedése Mf: 7., 8.	T: Szentpétervár ÉK: változás és folyamatosság, történelmi forrás, jelentőség TK: életmód, gazdaság, adó, gyarmatosítás, államszervezet, egyeduralom, birodalom	
26.	Egy kis ország nagy háborúi (Olvasmány)	Képességfejlesztő óra Megismerkedünk a korabeli Európa egyik legfejlettebb területével, Németalfölddel. Nézzük meg, mely tényezők segítették elszakadását Spanyolországtól, miért háborúzott Angliával és Franciaországgal.	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Játék a befagyott csatornák jegén (Milyen egyéb tevékenységeket ábrázol a festmény?); Szélmalom Mf: 10. (15. lecke)	T: Németalföld, Hollandia TK: gyarmatosítás, kereskedelem	
27.	16. Az ész kora: a felvilágosodás	A tanulók értsék meg, hogy a gazdasági és társadalmi változások együtt jártak a gondolkodás megváltozásával: az isteni akarat helyett a	Ismeretszerzés és tanulás ☒: John Locke; Rousseau; Díszes óra Németországból O: 1., 3., 4. Kritikai gondolkodás	F: felvilágosodás, népfelség elve, <i>enciklopédia</i> N: Rousseau T: Franciaország ÉT: változás és	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		természetben és a társadalomban törvényszerűségeket kerestek, amelyek megismerhetők és megváltoztathatók („az ész százada”). Mutassuk be a természettudományok fejlődését, az Enciklopédia szerepét. Tekintsük át, hogyan vezetett az emberek egyenlőségének gondolata a társadalmi szerződés gondolatához, a népfelség elvéhez, s ennek milyen politikai tartalma volt. Hangsúlyozzuk, hogy az egyházellenesség nem azonos a vallásellenességgel. <i>Olvasmány</i> A „Franciaország a felvilágosodás idején” című leckerész.	☒: A francia Enciklopédia borítója, címlapja és két belső oldala O: 4. Kommunikáció ☒: Az üvegprizma... O: 2. Tájékozódás időben és térben 📍: Történelmi atlasz – Európa a XVIII. században Koncentráció: irodalom Mf: 1–3.	folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, jelentőség TK: társadalmi csoport, kultúra, politika, adó	
28.	17. Nemzet születik: az Amerikai Egyesült Államok	Tekintsük át az amerikai angol gyarmatok függetlenné válásának folyamatát. Miért került szembe egymással Anglia és a gyarmatok – többségében angol eredetű – lakossága? Miért tudták legyőzni a „lázadók” az angol hadsereget? Emeljük ki, hogy a Függetlenségi nyilatkozat a felvilágosodás eszméit tükrözi. Tisztázzuk az alkotmány fogalmát és tudatosítsuk a hatalmi ágak szétválasztásának jelentőségét.	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Csatajelenet A hazafi című filmből; George Washington; Az államhatalom ágainak szétválása az Egyesült Államok alkotmányában O: 2–4., 6., 7. Kritikai gondolkodás ☒: Amerikai önkéntesek harca a „vöröskabátosokkal” Kommunikáció ☒: A bostoni teadélután	F: gyarmat, alkotmány, <i>törvényhozó hatalom, végrehajtó hatalom, kongresszus, szenátus, képviselőház</i> N: George Washington É: 1776 T: <i>Észak-Amerika, a 13 angol gyarmat területe, Boston</i> ÉK: változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, jelentőség	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
			Tájékozódás időben és térben : A 13 észak-amerikai gyarmat; Történelmi atlasz – az észak-amerikai függetlenségi háború O: 1., 5., 7. Mf: 6.	TK: politika, államszervezet, köztársaság, parlamentarizmus	
29.	Összefoglaló, rendszerező óra	A fejezet anyagának áttekintése a tankönyvi kérdések vagy a munkafüzet feladatai alapján. A tanulók értsék a nagy földrajzi felfedezések okait (a Török Birodalom terjeszkedése miatt a kereskedők India felé új kereskedelmi utakat kerestek), következményeit, és azt, hogy milyen változások miatt tekinthetjük Amerika felfedezését (1492) az újkor kezdetének. Ismerjék az új gazdasági folyamatokat: a világkereskedelem megjelenésével egyre több iparcikkre volt szükség, és céhes ipart felváltó manufaktúraipar megfelelt ennek a kihívásnak. Lássák, hogy az egyház megreformálásának igénye új egyházak kialakulásához vezetett (reformáció) és tudják felsorolni, hogy a protestáns egyházak miben különböztek a	Közös megbeszélés. Mf: 1., 2., 3/c, 5/a		

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		katolikustól. Ismerjék fel, hogy a reformáció a katolikus egyházat is megújulásra kényszerítette. Tudják, hogy a XVII. század közepén Angliában forradalom döntötte meg a király egyeduralmát, és létrejött az alkotmányos királyság, Franciaországban viszont megerősödött a király egyeduralma. Oroszországban Nagy Péter cár erőszakkal modernizálta az országot. A tanulók ismerjék a felvilágosodás legfőbb tanításait. Ismerjék Anglia 13 amerikai gyarmatának elhelyezkedését, tudják elmondani Angliával való szembekerülésük okait, függetlenné válásuk folyamatát. Fontos, hogy a tanulók értsék: az Egyesült Államok hatalmi berendezkedése a gyakorlatban valósította meg a felvilágosodás eszméit (az emberi szabadságjogok biztosítása, a hatalommegosztás elve).			
30.	Ellenőrző, számon kérő óra	Az óra funkciója: visszajelzés a tanárnak és a tanulónak.	Témazáró feladatlap: II./A, II./B, kivéve a „súlyemelő” feladatok.		

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
III. Magyarország a kora újkorban					
31.	18. A három részre szakadt ország élete	Ismételjük át, milyen okok miatt szakadt három részre az ország. Gyűjtsük össze a három országrész eltérő sajátosságait. Nézzük meg, milyen következményekkel járt, hogy a királyi Magyarország a Habsburg Birodalom része, Erdély török hűbéres terület lett, a hódoltság pedig közvetlenül az Oszmán Birodalomhoz tartozott. Állapítsuk meg, hogyan alakította át a török uralom a hódoltság településeit, gazdaságát. Emeljük ki a marhakereskedelem jelentőségét.	Ismeretszerzés és tanulás ☒ : Díszes céhláda; Török temető Budán O: 1., 3., 4., 6., 7., Kritikai gondolkodás ☒ : Magyar pár a XVI. században; Parasztház és szobája; I. Szulejmán átadja a keleti országrészt János Zsigmondnak; Főúri konyha A lecke végi 1. kérdés. Kommunikáció O: 5. Tájékozódás időben és térben ☒ : Pozsony látképe és a pozsonyi vár; Körmöcbánya...; Étkező és kávézó törökök ☒ : Történelmi atlasz – a három részre szakadt Magyarország O: 2. Koncentráció: irodalom Mf: 5., 7–9.	F: hódoltság, szultán, szpáhi, janicsár, hajdú, nádor, <i>mezőváros, majorság, fejedelem</i> N: <i>György barát (Fráter György); János Zsigmond, Habsburg Ferdinánd</i> É: 1541., 1570 T: Pozsony, Bécs, Erdélyi Fejedelemség ÉK: változás és folyamatosság, történelmi forrás TK: életmód, város, gazdaság, kereskedelem, adó, államszervezet, birodalom	
32.	19. Végvári harcok – végvári hősök	Képességfejlesztő óra Tekintsük át, hogy a XVI. század első felében milyen katonai céljai voltak a töröknek. Állapítsuk meg, mi volt a végvárak szerepe,	Ismeretszerzés és tanulás ☒ : Korabeli fegyverek; Végvári lovas katona sisakja és mellvértje; Szigetvár ostroma török festményen	F: végvár, <i>bástya, portyázó hadviselés</i> N: Dobó István, <i>Jurisics Miklós, Szondi György, Zrínyi Miklós (a szigetvári hős)</i>	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		s hogyan erősítették meg ezeket. Az év folyamán leginkább ez a lecke adja a csoportmunka lehetőségét. A tanulók három csoportban ismerhetik meg a végvári harcokat (Kőszeg, Eger és Szigetvár). A téma kapcsán emeljük ki a hazaszeretet és a hősiesség helytállás példáit.	O: 1–4., 6., 8. Kritikai gondolkodás ☒: Palánkvár; Eger egykorú ábrázolása Kommunikáció ☒: Eger hős védői; Zrínyi kirohanása Tájékozódás időben és térben ☒: A tatai vár O: 5. 🌐: Történelmi atlasz – a három részre szakadt Magyarország Koncentráció: irodalom, ének Mf: 1–4., 6–7.	É: 1552 T: Bécs, Eger, <i>Kőszeg, Temesvár, Szolnok, Drégely, Szigetvár</i> ÉK: változás és folyamatosság, ok és következmény TK: társadalmi csoport, életmód, politika	
33.	20. Reformáció és katolikus megújulás Magyarországon	Elevenítsük fel a reformációról és a katolikus megújulásról szerzett ismereteket (12. lecke). Nézzük meg, miért terjedt el gyorsan a XVI. században Magyarországon a reformáció. Mely irányzatnak lett a legtöbb híve? Miért volt sikeres a XVII. században az ellenreformáció? A lecke súlypontját a reformáció és a katolikus megújulás kulturális hatásainak áttekintése jelenti (építészet, irodalom, hitviták, könyvnyomtatás, oktatás).	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Református prédikátor; A vízsolyi Biblia O: 2–5., 7–8. Kritikai gondolkodás ☒: Protestáns (Csengersima) és katolikus (Nagyszombat) templombelső összehasonlítása; A debreceni kollégium könyvtára; Pázmány Péter ábrázolása; Az Isteni igazságra vezérlő kalauz címoldala O: 1., 6., Tájékozódás időben és térben 🌐: Történelmi atlasz – keresztény felekezetek és	F: protestáns, katolikus megújulás, <i>evangélikus, református, hitvita, egyetem</i> N: <i>Károli Gáspár, Pázmány Péter</i> T: Debrecen, <i>Nagyszombat</i> ÉK: változás és folyamatosság TK: vallás, vallásüldözés	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
			intézmények a XVI–XVII. századi Magyarországon Koncentráció: irodalom Mf: 1–2., 5–6. + Rajzold meg Magyarország vallási térképét!		
34-35.	21. Az Erdélyi Fejedelemség aranykora	A lecke a török hűbérnek számító Erdély helyzetével, nagy „építő” fejedelmeivel (Báthori István, Bethlen Gábor), majd hanyatlásával foglalkozik. Nem tárgyalja a kronologikusan ide illő Bocskait, aki a XVII. századi Habsburg-ellenes harcokat bemutató leckébe került. Idézzük fel János Zsigmond és a Habsburgok megegyezését (ez biztosította Erdély különállását) és mutassuk be, hogy a török fennhatóság alatt levő Erdély fejedelmei a belpolitikában nagy önállóságot élveztek, külsőpolitikájuk viszont nem lehetett ellentétes a török érdekekkel. Értékeljük, hogy a fejedelmek közül ki, hogyan használta ki a rendelkezésre álló mozgásteret. Mi a kapcsolat az erős fejedelmi hatalom és Erdély gazdasági virágzása között? <i>Olvasmány</i> „Az Erdélyi Fejedelemség hanyatlása” című leckerész.	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Bethlen Gábor portréja; Habán korszak és tál; protestáns diák; A szultán díszes aláírása O: 1., 3–5. Kritikai gondolkodás ☒: Bethlen Gábor aranyforintja; Díszes sodronyíng; Erdély címere O: 2., 6. A lecke végi 1. kérdés. Tájékozódás időben és térben ☒: Báthori István portréja; 📍: A három részre szakadt ország Mf: 1–3., 6.	F: <i>fejedelem</i> N: Bethlen Gábor, <i>Báthori István</i> T: Erdélyi Fejedelemség, Gyulafehérvár, <i>Lengyelország</i> ÉK: változás és folyamatosság, ok és következmény TK: gazdaság, kereskedelem, adó, politika, állam, vallás	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
36.	22. Habsburg-ellenes harcok a XVII. században (Bocskai István Habsburg-ellenes mozgalma)	Mutassuk be, hogy a Habsburgok és magyar nemesség szembenállásának oka a XVII. század elején az erőszakos ellenreformáció és a török elleni háború (tizenöt éves háború) miatti törvénytelenések. Emeljük ki Bocskai sikerének okait. Miért volt kedvező Magyarországnak a bécsi béke? Értékeljük a az Oszmán Birodalom és a Habsburg Birodalom közti erőviszonyokat a XVII. század elején.	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Erdélyi erődtemplom Kritikai gondolkodás ☒: Bocskai István; Győr vára; A Bocskainak küldött korona; A Pápát földöz zsoldosok karóba húzása; Hajdúk O: 1., 2. (forráselemzés) Tájékozódás időben és térben 🌐: Történelmi atlasz – Bocskai harcai és Erdély a XVII. század elején Mf: 2–4.	F: hajdú, <i>hajdúváros</i> N: Bocskai István É: 1606 T: Bécs ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, értelmezés, történelmi nézőpont TK: társadalmi csoport, lesüllyedés, állam, politika, vallás, vallásüldözés	
37.	22. Habsburg-ellenes harcok a XVII. században (Zrínyi törökellenes háborúi, a Wesselényi-összeesküvés és Thököly Imre)	Képességfejlesztő óra Mutassuk be, hogy magyar nemesség a XVII. század közepétől azért került szembe az uralkodóházzal, mert a Habsburgoknak nem állt érdekében a török kiűzése Magyarországról. Kövessük a térképen Zrínyi Miklós török ellenes harcait és török ellentámadást. Tanulmányozzuk a Thököly Imre fejedelemségével négy részre szakadt országot. Értékeljük a helyzetet az Oszmán Birodalom és a Habsburg Birodalom közti erőviszony szempontjából. (Ha a leckét elhagyjuk, a „Zrínyi	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Zrínyi Miklós; Thököly Imre; I. Lipót O: 3–6. Kritikai gondolkodás ☒: Az eszéki híd fölételese A lecke végi 8. feladat. Kommunikáció ☒: Magyar főúr díszpáncélban Tájékozódás időben és térben 🌐: Thököly felvidéki fejedelemsége és a négy részre szakadt ország Koncentráció: irodalom Mf: 6–7.	F: kuruc N: Zrínyi Miklós, <i>Thököly Imre</i> T: Bécs ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, értelmezés, történelmi nézőpont TK: társadalmi csoport, lesüllyedés, állam, politika, vallás, vallásüldözés	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		Miklós, a költő és hadvezér” című tankönyvi részt mindenképpen tárgyaljuk meg.)			
38.	23. A török kiűzése Magyarországról	Emeljük ki, hogy a török kiűzése nemzetközi összefogással történt. A felszabadító háború eseményeit a háború jelentőségéhez képest viszonylag rövid idő alatt feldolgozhatjuk, így lehetőségünk van arra, hogy megtárgyaljuk a Rákóczi- szabadságharc előzményeit. Emeljük ki az ország pusztulását és azt, hogy a felszabadított területen a Habsburgok az összbirodalmi, és nem a magyar érdekeket figyelembe véve rendezkedtek be. Mutassunk rá, hogy miért nem egyesítették Erdélyt Magyarországgal (a probléma majd 1848-ban is előkerül) és miért nehezítették meg, hogy a magyar nemesek visszkapják az egykori hódoltságban levő birtokaikat.	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Török előkelő sátra; Korabeli ágyúk O: 2., 3. Kritikai gondolkodás ☒: Csata Budavárért; Korabeli ágyúk; Abdurrahman pasa sírja A lecke végi 1. és 2. kérdés. Tájékozódás időben és térben O: 1. 📍: Történelmi atlasz – a török kiűzése Magyarországról (Melyik évben mekkora területeket foglaltak vissza a töröktől? Hol voltak jelentős csaták?) Mf: 2., 4., 7.	N: II. Rákóczi Ferenc É: 1686 T: Buda ÉK: változás és folyamatosság TK: társadalom, társadalmi csoport, népességfogyás, állam, birodalom	
39.	Leírás Buda visszafoglalásáról, vagy Rákóczi Ferenc ifjúsága (Olvasmányok)	Képességfejlesztő óra Mindkét olvasmány illik a 23. lecke anyagához, így választhatunk, hogy melyiket dolgozzuk fel. Buda ostroma kapcsán a tanulók megismerhetik a korabeli haditechnikát, az	Kritikai gondolkodás ☒: XI. Ince pápa érméje...; Ágyúállás (Hogyan működött?) II. Rákóczi Ferenc négyéves korában; Mátyosi: II. Rákóczi Ferenc;	N: <i>Lotharingiai Károly, Savoyai Jenő, Zrínyi Ilona, I. Rákóczi Ferenc, Thököly Imre, Bercsényi Miklós</i> T: Bécs, <i>Munkács</i> ÉK: ok és következmény	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		ostrom menetét, a szembenálló felek viselkedését és a közelharc kegyetlenségét. II. Rákóczi Ferenc az első történelmi személyiség, akinek nem csupán tetteit, hanem családját, gyermekkorát is megismerhetjük.	Kommunikáció ☒: Buda ostromának vége; Munkács vára régi metszeten Mf (23. lecke): „baglyos” feladat Mf (24. lecke): 1–3.	TK: társadalmi csoport, politika	
40.	24. „Istennel a hazáért és a szabadságért!”	Gyűjtsük össze a szabadságharc kitörésének okait. Figyeljünk a nemesség és a jobbágyok viszonyának alakulására, a szabadságharc gazdasági és külpolitikai hátterére. Mutassuk be a kuruc és a császári haderő közti különbségeket. Tudatosítsuk, hogy a Habsburgok franciák feletti győzelmei a szabadságharc sorsát is megpecsételték. Emeljük ki a szatmári béke kompromisszumos jellegét (melyik fél mit nyert, mit veszített).	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Rákóczi hadba hívó zászlója; Fokosok; Esze Tamás nemesi címere; Kuruc és labanc katona harca; Sárospatak és Munkács vára O: 2–6. Kritikai gondolkodás ☒: Rákóczi rézpénzei O: 1. Kommunikáció ☒: Főúri öltözet Rákóczi korában; Kuruc felvonulás és csatajelenet egy hagyományőrző egyesület rendezésében Tájékozódás időben és térben 🌐: Történelmi atlasz– a Rákóczi-szabadságharc (Mely területeket, városokat nem tudtak elfoglalni kurucok? Mi lehet ennek az oka?) Mf: 4–6., 9.	F: kuruc, labanc, trónfosztás, <i>fejedelem</i> N: II. Rákóczi Ferenc, XIV. Lajos, <i>Bottyán János, Bercsényi Miklós, Károlyi Sándor</i> É: 1703–1711, 1705, 1707 T: <i>Szécsény, Ónod</i> ÉK: ok és következmény, értelmezés, történelmi nézőpont TK: adó, állam, politika, rendelet	
41.	25. Hazánk a	A XVIII. század hazánk számára	Ismeretszerzés és tanulás	F: úrbér, zsellér, betelepítés,	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
	Habsburg Birodalomban	nem jelentette egyértelműen az elnyomtatás időszakát, inkább a felemás fejlődést. Mária Terézia uralkodása kapcsán bemutatjuk a Habsburg Birodalom nemzeti helyzét és Magyarország helyét a birodalomban. Ezután tekintsük át hazánk XVIII. századi fejlődését. Hangsúlyozzuk, hogy a benépesítés következményeként a magyarság aránya jelentősen csökkent a nemzetiségekhez képest. Mutassuk be az állami gazdaságpolitika eszközeit: az adózó jobbágyságot védő úrbírtartást és a birodalom piacait védő vámrendeletet. (Utóbbi nem felelős azért, hogy hazánk mezőgazdasági ország volt.) Bizonyítsuk be, hogy társadalmunk a XVIII. században még feudális jellegű (összhangban gazdaságunk állapotaival). Ha van idő, mutassuk be az uralkodó modernizáló törekvéseit, a felvilágosult önkényuralmat (abszolútizmust), ha nincs, akkor a következő órán beszéljük meg jellegzetességeit.	☒: Mária Terézia; A jobbágyság terhei a XVIII. században; Máriai Terézia pénzértéke; A tokaji szőlőhegy ábrázolása burnótszelencén; A fertődi Esterházy-kastély; Felső-magyarországi parasztok; Gulyások és tiszai halászok O: 1., 4–13. Kritikai gondolkodás ☒: „Életünket és vérünket”; Magyarország népességének alakulása...; Oszlopos asztali óra; A gödöllői barokk kastély O: 2. Kommunikáció ☒: Tiszai halászok Tájékozódás időben és térben 🌐: Hol járunk? (Habsburg területek Európában a XVIII. század végén); XVIII. századi népmozgások hazánkban O: 1., 3., 4. Mf: 1., 6., 7.	vám, rendi országgyűlés N: Mária Terézia É: 1740–1780 (Mária Terézia uralkodása) T: Pozsony ÉK: változás és folyamatosság TK: társadalom, társadalmi csoport, nemzetiség, gazdaság, kereskedelem, adó, államszervezet, törvény, rendelet	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		<i>Olvasmány</i> „A társadalom a XVIII. században” és a „A felvilágosult önkényuralom” című tankönyvi leckerészek.			
42.	26. A kalapos, de alapos: II. József	Mutassuk be II. József uralkodásának ellentmondásait: a felvilágosodás szellemében született rendeletek többsége az ország modernizálását szolgálta, de az uralkodó önkényesen vezette be ezeket, és fő célja a birodalom egységesítése volt. A nyelvrendelet ellenhatása a nemzeti ébredés. A tanulók értsék, hogy Martinovics Ignác szervezkedését a függetlenség (nemesi köztársaság, amelynek mintája nem az Egyesült Államok, hanem Lengyelország) és a felvilágosodás eszméi határozták meg.	Ismeretszerzés és tanulás ☒: II. József portréja; Habsburg katonai zászló O: 1–2., 4–5. Kritikai gondolkodás ☒: II. József szánt; A Szent Korona hazahozatala Pozsonyba; II. József a halálos ágyán O: 1., 3. Tájékozódás időben és térben ☒: Kazinczy Ferenc és háza Széphalmon O: 1., 4. Mf: 1–3., 7.	F: türelmi rendelet, jobbjágyrendelet, <i>állandó hadsereg, felvilágosult önkényuralom</i> N: II. József, <i>Martinovics Ignác, Kazinczy Ferenc</i> É: 1780–1790 (II. József uralkodása) T: Buda ÉK: változás és folyamatosság, ok és következmény, értelmezés, jelentőség TK: társadalom, felemelkedés, lesüllyedés, állam, politika, rendelet, birodalom, vallás	
43.	Martinovics Ignác mozgalma és a mozgalom háttere (Olvasmányok)	<i>Képességfejlesztő óra</i> Az első olvasmány lehetőséget ad a forrásértés, forráselemzés képességének fejlesztésére. A második olvasmány érdekesség – bepillantunk a felvilágosodás kori titkos társaságok működésébe.	Kritikai gondolkodás ☒: Tanácskoznak a köztársasági mozgalom tagjai; Martinovics Ignác kivégzése	F: <i>szabadkőművesek</i>	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
44.	Összefoglaló, rendszerező óra	A fejezet anyagának áttekintése a tankönyvi kérdések vagy a munkafüzet feladatai alapján. Értsék meg a tanulók, hogy mohácsi vereség után miért szakadt az ország kettő, majd három részre, és tudják elmondani, milyen körülmények alakultak ki a három részben. Ismerjék, hogy a török hódoltsági rész jelentősen elmaradt a fejlődésben. Nagy várháborúk dúltak a hódoltság és a királyi Magyarország határán. A királyi Magyarország gazdasága fejlődött, nemessége (különösen a főnemesség) gazdagodott. Legyenek tisztában azzal, hogy az országot a király Bécsből kormányozta. A szultán fennhatóságát elismerő Erdélyi Fejedelemség gazdasága és kultúrája Bethlen Gábor uralkodása alatt élte virágkorát. Értsék, hogy a Habsburgok az erőviszonyok és a nyugat-európai háborúk miatt sokáig nem próbálták meg a török kiűzését. Tudják elmondani a Magyarország felszabadításához vezető törökellenes háborúk okait, főbb eseményeit. Ismerjék, hogy a Habsburgok fegyverrel	Közös megbeszélés. Mf: 1., 2/c, 4., 5.		

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		megszerzett tartományként kezelték hazánkat, s ez kirobbantotta a Rákóczi-szabadságharcot, amelyet csak nyolcéves küzdelemben tudtak leverni. A szabadságharc eredményeként Magyarország megőrizte viszonylagos önállóságát. Tudják, hogy a XVIII. század közepétől a kormányzást a felvilágosult önkényuralom jellemezte. Egyre ritkábban hívták össze a magyar rendi országgyűlést, de sok reformot bevezettek, amelyek a fejlődést szolgálták. Az egyik Habsburg-uralkodó (II. József) a birodalmi egység céljából németesíteni akarta hazánkat is (hivatalos nyelv), ami komoly nemzeti ellenállást váltott ki.			
45.	Ellenőrző, számon kérő óra	Az óra funkciója: visszajelzés a tanárnak és a tanulóknak.	Témazáró feladatlap: III./A, III./B, kivéve a „súlyemelő” feladatok.		
IV. A forradalmak és a polgárosodás kora Európában					
46.	27. A francia forradalom első szakasza	Franciaország XVIII. századi helyzetéről, a forradalmat megelőző társadalmi feszültségekről a 16. leckében van szó. Ha akkor ez kimaradt,	Ismeretszerzés és tanulás ☒: A harmadik rend nyög az adók alatt; XVI. Lajos O: 1.	F: polgári nemzet, <i>rendi gyűlés, nemzetgyűlés, alkotmányozó nemzetgyűlés</i> N: XVI. Lajos	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		most érdemes röviden megbeszélni. A válság politikai következménye, hogy a király kénytelen összehívni a rendi gyűlést. Lényeges annak megfigyelése, hogyan fonódik össze a törvényhozó hatalom átalakulása (rendi gyűlésből alkotmányozó nemzetgyűléssé) a párizsi népmozgalmakkal. Tisztázzuk a rendi gyűlés fogalmát a lecke ábrája és a korábban tanultak (pl. Anglia, 14. lecke; magyar történelem [országgyűlésként említve], 6., 18. és 25. lecke) alapján! Mutassuk be a felvilágosodás eszméinek szerepét a franciaországi változásokban. Bővítsük a forradalom fogalmát.	Kritikai gondolkodás ☒: Rendi gyűlésből nemzetgyűlés; Az Emberi és polgári jogok nyilatkozata O: 2–4. Kommunikáció ☒: A labdaházi eskü Tájékozódás időben és térben 🌐: Hol járunk? Mf: 1., 4–6.	É: 1789 T: Párizs, Versailles ÉK: történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás, jelentőség TK: társadalom, társadalmi csoport, forradalom, politika, állam, parlamentarizmus, alkotmányos királyság, hatalmi ág, nemzet	
47.	28. Az alkotmányos királyságtól a terror bukásáig	Ismételjük át az alkotmány fogalmát (korábban a 17. leckében szerepelt). Nézzük meg, miért nem tudott megszilárdulni Franciaországban az alkotmányos királyság. Mi a szerepe ebben a külpolitikának? Vessük össze a királyságot és a köztársaságot (korábban: 14. lecke). Mutassuk be, hogy a válságos helyzet hogyan vezetett diktatúrához. Gyűjtsük össze,	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Trikolór; A királyi családot visszakísérik Párizsba; Robespierre; Danton O: 1–5. Kritikai gondolkodás ☒: XVI. Lajos kivégzése; Guillotine; Marat halála Tájékozódás időben és térben O: 4., 6. 🌐: Külső támadások és	F: jakobinus, alkotmány, választójog, <i>emberi jogok, cenzus, terror, polgárháború</i> N: XVI. Lajos, Robespierre É: 1792 (<i>köztársaság</i>), 1793 (<i>a király kivégzése, jakobinus diktatúra</i>), 1794 (<i>a jakobinusok bukása</i>) T: Párizs ÉK: ok és következmény, értelmezés, jelentőség TK: államforma, királyság,	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		mely problémákat oldott meg a jakobinus diktatúra, és melyeket nem. Miért buktak meg a jakobinusok?	királypárti fölkelések a forradalmi Franciaország ellen; Történelmi atlasz – a francia forradalmi háborúk Mf: 1., 3., 5.	alkotmányos királyság, köztársaság, diktatúra, erőforrás, politika	
48.	29. Nemzetből birodalom: Napóleon császársága	Mutassuk be, miért vált a hadsereg a francia politika főszereplőjévé, s ebből hogyan következett Napóleon hatalomátvétele. A tanulók értsék a királyi és császári cím közötti különbséget. Tudatosítsuk, hogy a császárság nem jelentette a régi rend visszaállítását. Emeljük ki a polgári törvénykönyv jelentőségét. Nézzük meg az új típusú: „forradalmi” hadsereg jellemzőit.	Ismeretszerzés és tanulás ☒ : A Code Napoléon; Napóleon, a diadalmas hadvezér; A gránátos puska használata O: 1., 2., 4. Kritikai gondolkodás ☒ : Napóleon megkoronázása O: 4. Kommunikáció ☒ : A hadihajó metszete O: 2., 3. Tájékozódás időben és térben : Történelmi atlasz – a napóleoni háborúk Európában Mf: 2., 6.	F: <i>konzul, császár</i> N: Napóleon É: 1804 T: <i>Trafalgár-fok, Austerlitz</i> ÉK: ok és következmény, történelmi forrás, jelentőség TK: társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, erőforrás, állam, államforma, egyeduralom (diktatúra), közigazgatás, politika, törvény	
49.	30. Napóleon tündöklése és bukása	Nézzük meg a térképen, hogyan alakult ki Napóleon birodalma, s gyűjtsük össze, milyen változások történtek a Napóleon uralma alatt álló Európában. Lássák a tanulók a háború gazdasági összetevőit is (kontinentális zárlat). Hasonlítsuk össze Franciaország	Ismeretszerzés és tanulás ☒ : A lipcsei csata; A Szent Szövetség megalkotói a bécsi kongresszuson O: 2., 3., 6., 7. Kritikai gondolkodás ☒ : Napóleon a hatalma csúcsán és Szent Ilona szigetén	F: <i>Szent Szövetség</i> N: Napóleon É: 1815 T: Waterloo, Bécs, <i>Oroszország, Lipcse, Szent Ilona szigete</i> ÉK: ok és következmény, értelmezés, történelmi	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		és a vele szembenálló Anglia és Oroszország erőforrásait. Miért következett be Napóleon bukása? Értékeljük vitában Napóleon történelmi szerepét. A tanulók értsék, hogy a bécsi kongresszus és a Szent Szövetség a régi dinasztiák és a hatalmi egyensúly Európáját állította vissza. Olvasmány „A Francia Birodalom” és a „Zsarnok vagy forradalmár?” című leckerészek.	(összevetés); Az oroszországi vereség, a Nagy Hadsereg visszavonulása O: 1., 4., 5. Tankönyvi kérdés: Tartsatok vitát napóleonnól! (130. o.); Honnan származik a Szent Szövetség neve? (130. o.) Tájékozódás időben és térben 🌐: Napóleon birodalma; Történelmi atlasz – a napóleoni Háborúk Európában O: 4. Mf: 1., 3., 5.	nézőpont TK: gazdaság, politika, birodalom	
50.	31. Forradalom az iparban és a mezőgazdaságban	Mutassuk be, mi tette lehetővé a tőkés vállalkozások elterjedését, és ez miért eredményezett forradalmi változásokat az iparban, a közlekedésben, a távközlésben és mezőgazdaságban. Készítsünk ábrát arról, miért volt kulcsfontosságú találmány a gőzgép. Miért a textiliparban születtek az első jelentős találmányok? Hangsúlyozzuk, hogy a mezőgazdaság fejlődése alapozta meg az ipar fejlődését, ami azután jobb eszközökkel látta el a mezőgazdaságot.	Ismeretszerzés és tanulás ☒: A „fonó Jenny”...; Watt gőzgépének modellje; Stephenson híres gőzmozdonya, a Rakéta O: 2., 4–6. Kritikai gondolkodás ☒: A manufaktúra és a gyár összehasonlítása; A Savannah gőzhajó; A háromnyomásos földművelés és a vetésforgó O: 1., 3. Tankönyvi kérdés: Magyarázd meg! ... (133. o.) A lecke végi 4. kérdés. Tájékozódás időben és térben	F: ipari forradalom, tőkés, bér munkás, kapitalizmus, <i>szabad versenyek kapitalizmus, gyár, gőzgép, vetésforgó</i> N: James Watt É: XVIII. század második fele (az ipari forradalom kezdete) T: Anglia; iparvidékek és nagyvárosok Európában a XIX. század első felében ÉK: történelmi idő, ok és következmény, jelentőség TK: társadalmi csoport, város, gazdaság, termelés, kereskedelem, piac	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
			 Történelmi atlasz – az ipari forradalom Európában Koncentráció: fizika, technika Mf: 1–3., 5., 7.		
51.	32. Változások a társadalomban	Mutassuk be, hogyan változtatta meg a hagyományos társadalmat az ipari forradalom. A tanulók értsék, hogy a kapitalista társadalom két alapvető csoportja a tőkés és a munkások, s jellemzője a társadalmi mobilitás nagymértékű növekedése. Nézzük meg a bér munkások kiszolgáltatottságának okait a korai kapitalista társadalmakban. Mutassuk be a megoldási kísérleteket, a szakszervezetek és a választójogi harc jelentőségét.	Ismeretszerzés és tanulás ☒ Korabeli angol papírpénzek; A Bank of England központja; Chartista gyűlés Londonban O: 1–3. Kritikai gondolkodás ☒ Gyermekmunka egy angliai szénbányában O: 5. Kommunikáció ☒ Munkásnegyed Londonban Koncentráció: irodalom, természetismeret Mf: 1., 2., 4., 5.	F: tőkés, bér munkás, kapitalizmus, választójog, <i>cenzus, általános választójog, szakszervezet, sztrájk</i> ÉK: ok és következmény, történelmi forrás TK: társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, népességgrobbanás, migráció, életmód, város, politika	
52.	Egészségügy a XIX. században (Olvasmányok)	Képességfejlesztő óra Vizsgáljuk meg, miért a XIX. században vált halaszthatatlanná az állami egészségügy fejlesztése? Hangsúlyozzuk a közművesítés (pl. csatornázás) szerepét a járványok leküzdésében.	Ismeretszerzés és tanulás ☒ Lámpagyújtogató; Himnlőoltás a XIX. században	F: járvány, <i>védooltás, közművesítés</i> N: <i>Edward Jenner</i> ÉK: ok és következmény TK: város, népességgrobbanás, állam	
53.	33. A Szent Szövetség évtizedei (A XIX. század első fele)	Képességfejlesztő óra Az óra különösen alkalmas a térben és időben való tájékozódás képességének	Ismeretszerzés és tanulás ☒ Görög nő a missolonghi romok fölött; Mai fénykép Szantorini szigetről	F: népfelség elve, gyarmat, <i>Szent Szövetség</i> N: <i>Simón Bolívar</i> T: Párizs, <i>Oszmán Birodalom,</i>	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		fejlesztésére. Ismételjük át a Szent Szövetség létrejöttének körülményeit és a szövetség céljait. Nézzük meg, mely tényezők, milyen eszmék okozták a Szent Szövetség rendszerének gyöngülését. (Elevenítsük fel a felvilágosodásról tanultakat.) Mely területeken bontakoztak ki forradalmak, s milyen eredménnyel jártak ezek? Mutassuk be, hogyan kapcsolódik az európai eseményekhez Dél-Amerika függetlenné válása.	O: 1–2., 4–6. Kritikai gondolkodás ☒: A szabadság vezeti a népet O: 3. A lecke végi 1. kérdés. Tájékozódás időben és térben ☒: Simón Bolívar portréja : A dél-amerikai gyarmatok felszabadulása; Történelmi atlasz – Európa a Szent Szövetség korában Mf: 1., 2.	<i>Görögország, Itália, Oroszország, Lengyelország, Franciaország, Dél-Amerika</i> ÉK: ok és következmény, jelentőség TK: alkotmányos királyság, forradalom, köztársaság, politika	
54.	Összefoglaló, rendszerező óra	A fejezet anyagának áttekintése a tankönyvi kérdések vagy a munkafüzet feladatai alapján. Ismerjék fel a tanulók, hogy a XVIII. század második felében kezdődő ipari forradalom, és a XVIII. század végi–XIX. század eleji politikai-társadalmi forradalmak nem egymás után, hanem egyszerre, egymást erősítve zajlottak le. Az 1789-ben kezdődő francia forradalom a felvilágosodás szellemében elsöpörte a királyi önkényuralmat és megteremtette Franciaországban a polgári	Közös megbeszélés. Mf: 1., 2. 6.		

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		nemzetállamot. Az Angliából kiinduló ipari forradalom a gőz energiájának felhasználásával eddig soha nem látott gyorsasággal alakította át a gazdasági életet és a társadalmat. Sorra alakultak a nagy tőkés vállalkozások és egyre nagyobb létszámúvá vált a bér munkások (proletárok) rétege. Lássák a tanulók, hogy a bér munkások siralmas helyzetükön elsősorban szakszervezetek alakításával igyekeztek változtatni, de tartós és jelentős javulást csak a választójog kibővítésétől remélhettek. Ismerjék, hogy Franciaországban a forradalom után a politikai erő harcán végül Napóleon lett úrrá. A magát császárrá koronázó hadvezér szinte egész Európát az uralma alá vonta. A háborúk segítették elterjeszteni a polgári eszméket Európában. A Napóleon legyőzése után megalakuló Szent Szövetség a hatalmi egyensúlyt megvalósítva békés időszakot teremtett Európában, ugyanakkor tartósította a régi dinasztiák hatalmát és akadályozta a társadalmi-politikai változásokat. Tudják, hogy a			

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		népfelség és polgári egyenjogúság eszméi nevében a XIX. század első felében sorra lángoltak fel a forradalmak és a szabadságharcok Európában és Dél-Amerikában.			
55.	Ellenőrző, számonkérő óra	Az óra funkciója: visszajelzés a tanárnak és a tanulónak.	Témazáró feladatlap: IV./A, IV./B, kivéve a „súlyemelő” feladatok.		
V. A polgárosodás kora Magyarországon					
56.	34. Magyarország a napóleoni háborúk korában	Képességfejlesztő óra Tudatosítsuk, hogy a XIX. század első fele a nemzeti ébredés kora Magyarországon. Vegyük számba az ezt bizonyító kulturális létesítményeket, és utaljunk a nyelvművelő mozgalomra (csoportmunkával, tanulói adatgyűjtés a tankönyvből). Magyarázzuk meg, hogy a magyar nemzeti ébredéssel párhuzamosan kibontakozott a magyarországi nemzetiségek nemzeti öntudatra ébredése. Nézzük meg a különböző nemzetiségek területi elhelyezkedését, s a tanulók minden nemzetiség helyzetéről mondjanak néhány megállapítást (kritikai gondolkodás,	Ismeretszerzés és tanulás ☒: A keszthelyi Festetics-kastély; Kiállítási tárgy (gőzekét mozgó gőzgép) a Georgikon Majormúzeumban; Korabeli viseletek: román, német, szlovák; Széchenyi István felajánlása (dombormű); A Magyar Tudományos Akadémia mai épülete O: 2–6. Kritikai gondolkodás ☒: Jelenet a győri csatából; Egy szekér a cigánykaravánból (festmény) O: 7., 8. Kommunikáció O: 1. Koncentráció: magyar nyelv és	F: rendi országgyűlés, nyelvújítás N: Széchenyi István, Kazinczy Ferenc T: Győr, Keszthely, Pest ÉK: ok és következmény, történelmi forrás, jelentőség TK: társadalom, társadalmi csoport, identitás, gazdaság, kultúra, nemzet	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		kommunikáció). „A reformkor nyitánya” című leckerészt a következő órán, a 35. lecke bevezetéseként tárgyaljuk.	irodalom Mf: 3., 5.		
57.	35. A reformkor hajnalán	Magyarázzuk meg, miért kényszerült összehívni az uralkodó az országgyűlést, s ennek milyen hatása volt a magyar politikai életre (34. óra: „A reformkor nyitánya”). Tekintsük át a rendi országgyűlés működését. Mutassuk be a megye (nemesi vármegye) és az országgyűlés közötti kapcsolatot. Széchenyi életrajzának (fiatalkorának) bemutatásakor hangsúlyozzuk, hogyan birtokainak korszerűsítése és jövedelmezőségének növelése vezette el őt a reformok gondolatához. Térjünk ki a külföldi utazások szemléletformáló szerepére is. Bizonyítsuk be, hogy a Hitel című írás a kor (a nemesség) legfontosabb problémáit fogalmazta meg. <i>Olvasmány</i> A „Széchenyi István fiatalkora” című leckerész.	Ismeretszerzés és tanulás ☒ : Az országgyűlés épülete Pozsonyban egykor és ma; Az alsótábla ülésterme korabeli metszeten és egy filmben O: 2–4. Kritikai gondolkodás ☒ : A törvényhozás menete a rendi gyűlésen O: 5., 6. Tájékozódás időben és térben Széchenyi ifjúkori portréja; Széchenyi arcképe az 5000 forintos bankjegyen O: 1–3. Mf: 1., 4–5.	F: rendi országgyűlés, reformkor, alsótábla, felsőtábla, ősiség, <i>követutastás, felirat, hitel</i> N: Széchenyi István É: 1825, 1830 T: Pozsony ÉK: történelmi forrás, jelentőség TK: államszervezet, közigazgatás, gazdaság, politika	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
58.	36. Az első reformországgyűlés	Vizsgáljuk meg, miért az 1832–1836-os országgyűlést tekintjük az első reformországgyűlésnek. Mutassuk be a két legfontosabb kérdést: a jobbágyszabadítás és a magyar nyelv ügyét. Miért tartotta szükségesnek a jobbágyszabadítást a nemesség egy része is? A tanulók értsék meg a jobbágyszabadítás különböző módjainak lényegét. Végül miért nem valósult meg a jobbágyszabadítás (az önkéntes örökváltás nem jelentett széles körben megoldást), s miért sikerült államnyelvvé nyilvánítani a magyart? Tisztázzuk az államnyelv fogalmát. Mutassuk be az országgyűlés vezéralakjait (Wesselényi, Kölcsey, Deák, Kossuth).	Ismeretszerzés és tanulás ☒: A kolera terjedésének ábrázolása; Pozsony korabeli látképe; Wesselényi Miklós; Kölcsey Ferenc; Deák Ferenc O: 4., 5. Kritikai gondolkodás ☒: Kossuth portréja O: 2., 3. Kommunikáció ☒: Árvízi jelenet Pestről Tájékozódás időben és térben 🌐: Történelmi atlasz – a Magyar Királyság a reformkorban O: 1. Koncentráció: irodalom Mf: 2., 4.	F: úrbér, rendi országgyűlés, alsótábla, felsőtábla, jobbágyszabadítás, cenzúra, <i>követutasítás, reformpárti, konzervatív, önkéntes örökváltás, államnyelv</i> N: Kölcsey Ferenc, Wesselényi Miklós, Kossuth Lajos, Deák Ferenc É: 1832–1836, 1840, 1844 (<i>államnyelv a magyar</i>) ÉK: történelmi idő, ok és következmény, értelmezés, jelentőség TK: társadalmi csoport, felemelkedés, politika, nemzet	
59.	37. Más úton egy cél felé: Széchenyi István és Kossuth Lajos	Nézzük meg, hogyan bővültek a reformeszmék és a reformokért küzdő tábor eszközei 1840-es években. Emeljük ki, hogy a Pesti Hírlap népszerűsége megmutatta a (sajtó)nyilvánosság erejét, a védegyleti mozgalom az egy cél érdekében való összefogás	Ismeretszerzés és tanulás ☒: A Pesti Hírlap címlapja O: 1., 3., 4. Kritikai gondolkodás ☒: Védegyleti bál; Karikatúra Széchenyiről és Kossuthról O: 2., 3. Mf: 4., 5., 7., 8.	F: polgári nemzet, közteherviselés, jobbágyszabadítás, cenzúra, <i>érdekegyesítés, nyilvánosság, Pesti Hírlap, Védegylet</i> N: Kossuth Lajos, Széchenyi István É: 1841, 1844 (<i>Védegylet</i>)	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		lehetőségét. Elemezzük Kossuth gondolatmenetét az érdekegyesítésről. Vizsgáljuk meg, miért került szembe egymással Széchenyi és Kossuth. Mutassunk rá a két különböző helyzetű személyiség eltérő helyzetértékelésére.		ÉK: ok és következmény, történelmi forrás, történelmi nézőpont, jelentőség TK: társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, gazdaság, politika, állam, nemzet	
60.	Kossuth Lajos a reformkorban (Olvasmány)	Képességfejlesztő óra Megismerjük a reformkor legnagyobb hatású politikusának életét, munkásságát. Emeljük ki újságírói tevékenységét.	Kritikai gondolkodás ☒: Az Országgyűlési Tudósítások egy lapja; Kossuth szülőháza a századfordulón és ma. Mf: 1.	F: <i>vezércikkek</i>	
61-62.	38. Magyarország fejlődése az 1840-es években Az egyik órán a magyar gazdaság és a kultúra fejlődését tárgyaljuk, a másikon az 1840-es évek második felének politikai változásait. Az első órán dolgozzuk fel a Széchenyi István gyakorlati munkáiból című olvasmányt.	Mutassuk be a gazdasági eredményeket, s emeljük ki a közlekedés fejlesztésének bizonyítékait (gőzhajózás, vasút). Figyeljük meg, hogy a nemzeti ébredés milyen kulturális teljesítményeket eredményezett. Hangsúlyozzuk a társasági és a kulturális intézmények (pl. Kaszinó, Nemzeti Színház) kiépítésének jelentőségét. A politikai változások lényege a politikai pártok megjelenése. A tanulók lássák a reformtábor különböző csoportjai közötti különbségeket.	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Nemesi divat a reformkorban; Liszt Ferenc; Erkel Ferenc; Batthyány Lajos és Kossuth Lajos; Vasvári Pál; Táncsics Mihály; A Lánchíd alapkövetétele O: 1–4 Kritikai gondolkodás ☒: József nádor, Gőzhajó és szállítóbárka a Dunán; A pest–budai hajóhíd, A Lánchíd a XIX. században és napjainkban O: 3., 5. Tájékozódás időben és térben	F: választójog, közhatalviselés, jogbágyfelszabadítás, <i>párt, konzervatív</i> N: Széchenyi István, Batthyány Lajos, Deák Ferenc, Kossuth Lajos, Petőfi Sándor, <i>Táncsics Mihály, József nádor</i> É: 1846 (<i>az első vasútvonal Magyarországon</i>) T: <i>Duna, Vaskapu, Tisza, Pest-Buda, Vác, Szolnok, Balaton</i> ÉK: értelmezés, jelentőség, történelmi nézőpont	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		Az Ellenzéki Párt programjának áttekintésével ismételjük át a reformkori törekvéseket (visszaulások, belső koncentráció).	☒: Petőfi dagerrotípiája; Megindul a gőzhajózás a Dunán 🌐: Történelmi atlasz – a Magyar Királyság a reformkorban Koncentráció: irodalom, természetismeret O: 4. Mf: 2–6.	TK: politika, identitás, felemelkedés, kereskedelem, gazdaság, nemzet, kultúra	
63.	Összefoglaló, rendszerező óra	A fejezet anyagának áttekintése a tankönyvi kérdések vagy a munkafüzet feladatai alapján. Tudatosuljon a tanulóknál, hogy Magyarországon a nemesség vezette a polgári átalakulásért folyó küzdelmet. A rendi országgyűléseken a XIX. század első harmadától erősödött meg az ellenzéki politikusok tábora. Érezzék át a tanulók a cselekvő, sok esetben önfeláldozó hazaszeretet jelentőségét: a bécsi udvar sem megfélemlítéssel (börtön), sem a megyegyűlések nemeseinek megvesztegetésével nem tudott tartósan úrrá lenni a reformmozgalmon. Lássák be, hogy Széchenyi és Kossuth programjában a célhoz vezető utak ugyan jelentősen eltértek egymástól, a fő cél (a fejlett, polgárosult Magyarország) azonban mindvégig azonos volt.	Közös megbeszélés. Mf: 1., 3–5.		

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		Széchenyi az arisztokrácia és a bécsi udvar támogatására alapozta terveit. Kossuth a köznemességre kívánt támaszkodni és gyorsabb ütemű fejlődést akart. Kossuth az általa szerkesztett Pesti Hírlapban hatékonyan népszerűsítette reformterveit. Ismerjék fel a tanulók a sajtónyilvánosság növekvő szerepét. Tudják, hogy a magyar nemzeti érzés kibontakozásával és erősödésével párhuzamosan a hazánkban élő nemzetiségek is egyre több jogot követeltek. A polgári-nemzeti célkitűzéseket a reformellenzékét összefogó Ellenzéki Párt összegezte programjában.			
64.	Ellenőrző, számon kérő óra	Az óra funkciója: visszajelzés a tanárnak és a tanulóknak.	Témazáró feladatlap: V./A, V./B, kivéve a „súlyemelő” feladatok.		
VI. Az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc					
65.	39. A forradalom kezdete	Tekintsük át az 1848-as európai forradalmi hullám helyszíneit. Mutassuk be, hogy a forradalmi hullám hatására a magyar országgyűlés is radikalizálódott. Tárgyaljuk meg 1848. március 15-e eseményeit a tanulók	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Metternich lógó orral menekül; A Pilvax; A Batthyány-kormány O. 1–4.	F: felelős kormány, sajtószabadság, polgári nemzet, <i>Helytartótanács, nemzetőrség</i> N: Petőfi Sándor, Kossuth Lajos, Batthyány Lajos, <i>Metternich</i>	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		korábbi ismereteire támaszkodva. Hangsúlyozzuk a pest-budai események hatását arra, hogy Bécsben elfogadták a magyar országgyűlés törvényjavaslatait. Magyarázzuk meg, hogy a népképviselői országgyűlésnek felelős magyar kormány megalakulásával Magyarország alkotmányos királyság lett a Habsburg Birodalom keretei között.	Kritikai gondolkodás ☒: A 12 pont kinyomtatása és reprodukciója; Id. Lendvay Márton a Bánk bán szerepében O: 5. A lecke végi 5. kérdés. Tankönyvi kérdés: Miért illik a „törvényes forradalom” elnevezés a márciusi magyarországi eseményekre? Tájékozódás időben és térben 📍: Forradalmi központok Európában; Tömeggyűlés a Nemzeti Múzeum előtt Koncentráció: irodalom Mf: 2., 5., 7., 8., 11.	É: 1848. március 15., 1848. április T: Pozsony, Bécs, Pest-Buda ÉK: ok és következmény, történelmi forrás, értelmezés, jelentőség TK: forradalom, politika, törvény, államforma, hatalmi ág, nemzet	
66.	Az áprilisi törvények (Forrásfeldolgozó óra)	Képességfejlesztő óra A polgári Magyarország alapjait megteremtő áprilisi törvények elemzése a tankönyvi és a munkafüzetben levő feladatok alapján. Rendszerezük a törvénycikkeket: melyek szólnak a hatalmi berendezkedésről, melyek a feudális viszonyok felszámolásáról.	Mf: 10., 12–13.	TK: törvény	
67.	40. Támadás az alkotmányos Magyarország ellen	A tanulók értsék a jobbágyfelszabadítás jelentőségét, és annak – szükségszerű – korlátait. Lássák, miben különbözik a	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Az első népképviselői országgyűlés megnyitása; Mai horvát bankjegy Jellasics	F: választójog, felelős kormány, jobbágyfelszabadítás, zsellér, <i>népképviselői országgyűlés,</i>	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		népképvisleti országgyűlés a rendi országgyűléstől. Nézzük meg, milyen okai voltak a nemzetiségi mozgalmaknak, s miért fajultak ezek fegyveres összecsapásokká. (Ismételjük át a nemzetiségek céljait –34. lecke.) Elemezzük Jellasics támadásának jelentőségét (a forradalom szabadságharccá válik, átalakul a magyar kormányzat), értékeljük a magyar honvédelem első sikerét. A tanulók értsék az uralkodóváltás jelentőségét is. Olvasmány „A második bécsi forradalom” című leckerész.	arcképével, Lamberg halála; Az ifjú Ferenc József O: 2–7. Kritikai gondolkodás ☒: Délvidéki szerb–magyar harcok; Jellasics felszólal a horvát tartományi gyűlésen; Kossuth-bankó O: 1. Kommunikáció ☒: Kossuth ceglédi toborzó beszéde Tájékozódás időben és térben 📍: Történelmi atlasz – a nemzetiségek elhelyezkedése Magyarországon; Jellasics támadásának útvonala Koncentráció: irodalom, természetismeret, ének Mf: 1–4., 6., 8/a	<i>szabadságharc</i> N: Jellasics, Batthyány Lajos, Kossuth Lajos, <i>Ferenc József</i> É: 1848. szeptember 29. T: Bécs, Pest-Buda, <i>Cegléd, Pákozd</i> ÉK: ok és következmény, tény és bizonyíték, jelentőség TK: nemzetiség, forradalom, hatalmi ág, államszervezet, társadalmi csoport	
68.	41. Össztűz Magyarországra	Mutassuk be, mely irányokból érte támadás Magyarországot 1848 decemberében. Emeljük ki, hogy a császári sereg sikerei ellenére a magyar honvédsereg megőrizte harci értékét, s a magyar államhatalom (Debrecenbe költözve) működőképes maradt. Így később lehetővé vált az ellentámadás. Hangsúlyozzuk,	Ismeretszerzés és tanulás ☒: A császári csapatok bevonulnak Pestre; Görgei portréja; O: 1–3. Kritikai gondolkodás ☒: Császári lovas katona és tüzérek; Magyar huszárok és honvédek; Görgei csapatai a felvidéki hegyekben;	F: honvédség, <i>szabadságharc</i> N: Görgei Artúr, Bem József, Kossuth Lajos, Batthyány Lajos É: 1849. január (a kormány Debrecenbe költözik), 1849. február (kápolnai vereség) T: Debrecen, Erdély, <i>Kápolna</i> ÉK: ok és következmény	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		hogyan Bem erdélyi sikerei biztosították a magyar kormányzat háttérét. Értékeljük Görgei hadvezéri teljesítményét. A tanulók lássák, hogy a kápolnai magyar vereséget követő események azt bizonyítják, hogy a Habsburgok Magyarországot tartományként akarták beolvasztani a birodalomba.	O: 4–5. Tájékozódás időben és térben ☒: A kápolnai csata : A Magyarország ellen felvonuló császári erők; Történelmi atlasz – az 1848–1849-es szabadságharc O: 1–2. Koncentráció: természetismeret, honismeret Mf: 1., 2., 4..	TK: társadalom, társadalmi csoport, államszervezet, nemzet	
69.	42. Tavaszi hadjárat – győzelmek. Orosz beavatkozás – vereség	Kövessük a tavaszi hadjárat eseményeit a történelmi atlasz segítségével. Jegyezzük meg, hogy a fényes diadalmak ellenére a császári haderő elkerülte a bekerítést, a teljes megsemmisítést. A Függetlenségi nyilatkozat jelentőségének megtárgyalása mellett elemezzük ennek veszélyét is: a békés megegyezés immár lehetetlenné vált. Mutassuk be a hazánk számára kedvezőtlenre vált nemzetközi helyzetet, s az orosz beavatkozásnál ismételjük át a Szent Szövetségről tanultakat. A szabadságharc leverésének eseményei után értékeljük a fegyverletételt. Miért követte kegyetlen megtorlás a	Ismeretszerzés és tanulás ☒: Klapka György; A debreceni nagytemplom O: 1., 3–5. A lecke végi 4. kérdés. Kritikai gondolkodás ☒: Görgei lovasrohamot vezényel; Pest bombázása; Magyar és orosz lovasság küzdelme; A világosi fegyverletétel O: 2. A lecke végi 6. kérdés. Tájékozódás időben és térben : Történelmi atlasz – az 1848–1849-es szabadságharc Mf: 2., 5–8.	F: trónfosztás, kormányzó, honvédség N: Görgei Artúr, Kossuth Lajos, Bem József, Batthyány Lajos, <i>Klapka György, Haynau</i> É: 1849. április 14.; 1849. október 6.; <i>1849. április (a tavaszi hadjárat csatái). 1849. május 21. (a budai vár bevétel)</i> T: Isaszeg, Debrecen, Buda, Világos, Arad, <i>Segesvár, Temesvár, Komárom</i> ÉK: ok és következmény, történelmi forrás, értelmezés, jelentőség TK: politika, állam, államforma, nemzet	

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		szabadságharc leverését?			
70.	Összefoglaló, rendszerező óra	A fejezet anyagának áttekintése a tankönyvi kérdések vagy a munkafüzet feladatai alapján. Értsék meg a tanulók, hogy milyen nemzetközi és hazai tényezők hatására fogadta el a Pozsonyban üléselő (utolsó) rendi országgyűlés a főbb reformjavaslatokat. A bécsi, majd a pest-budai forradalom (március 15.) miatt az uralkodó beleegyezett a független felelős magyar kormány felállításába (Batthyány). Lássák a tanulók, hogy az áprilisi törvények biztosították Magyarország alkotmányos különállását és a polgári átalakulást. Magyarország alkotmányos monarchia lett. Tudják felsorolni, hogy az első népképviselői országgyűlés és a kormányzat (Országos Honvédelmi Bizottmány) milyen intézkedéseket tett a legsürgetőbb feladat, a honvédelem megszervezése érdekében. Ismerjék a nemzetiségi kérdés jelentőségét. A tanulók legyenek képesek térkép segítségével bemutatni a fontosabb hadi eseményeket.	Közös megbeszélés. Mf: 1–3.		

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		Ismerjék a magyarországi helyzetet befolyásoló nemzetközi eseményeket. Érezzék át a nemzeti összefogás jelentőségét, melynek eredményeképp a tavaszi hadjárat során szinte a teljes ország felszabadult. Ismerjék a Függetlenségi nyilatkozat jelentőségét, veszélyeit és a nyilatkozat hatását a hatalmi berendezkedésre. Tudják, hogy 1849. április 14-ét követően Magyarország államfője Kossuth Lajos kormányzó volt. Tudják, hogy milyen körülmények között került sor az orosz beavatkozásra, és hogy ez eldöntötte a magyar szabadságharc sorsát. Értékeljék realitásként a világosi fegyverletételt.			
71.	Ellenőrző, számon kérő óra	Az óra funkciója: visszajelzés a tanárnak és a tanulóknak.	Témazáró feladatlap: VI./A, VI./B, kivéve a „súlyemelő” feladatok.		
Év végi rendszerezés					
72.	Év végi rendszerezés	Tekintsük át az egyetemes történelem 1492–1849 közötti időszakát. Milyen fontosabb változások történtek az			

Témák órákra bontása	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület	Ismeretanyag	Megjegyzés
		államhatalom jellegében, a gazdaságban, a társadalomban, a vallások és az eszmék terén? Milyen fejlődésbeli eltérések figyelhetők meg? Melyek a tárgyalt időszak sorsdöntő eseményei, kik a fontosabb személyiségei?			

Minimum követelmények történelemből – 6. évfolyam

Ismerje és ismertesse a Magyar Királyságot és a világunkat megváltoztató fontosabb folyamatokat a 14-19. sz-ig:

1. Magyar történelem:

Milyen uralkodóházat követték az Árpád-ház a Magyar Királyságban?

Melyik külföldi nagyhatalmak játszik a legnagyobb szerepet hazánk ekkori történelmében és hogyan?

Jellemezd röviden az 1848/49-es szabadságharcot!

2. Egyetemes történelem

Sorold fel a legfontosabb gyarmatosító országokat!

Milyen hatással lesz a gyarmatosítás Európára!

Kik lesznek a 19. századra Európa nagyhatalmai?

3. Térkép (atlasz) segítségével mutassa meg a fontosabb államalakulatokat, illetve a gyarmatosítás folyamatát.